

CHWALIĆ (2213) *vb impf*

chwalić (2192), **chfalić** (20), **falić** (1); *chfalić MurzHist* (5), *MurzNT* (14); *chwalić : chfalić KromRozm I* (4:1); *chwalić : falić SeklWyzn* (11 : 1).

W inf: -ã- (315), *-a-* (103); *-ã-* *BierEz, RejWiz, RejWiz, OrzRozm* (2), *BielKron* (26), *OrzQiun, SarnUzn, LeovPrzep, RejPosWiecz_3* (2), *BudBib* (3), *BiałKaz* (2), *BudNT* (2), *ModrzBazBud, SkarJedn* (3), *Calag, CzechEp* (23), *NiemObr* (16), *KochFr, KlonŻal, KochPhaen, ReszPrz, WerGość, PudłFr, ArtKanc* (10), *ZawJeft, GrabowSet* (11), *KochFrag, JanNKar, WujNT* (15), *SarnStat, SiebRozmyśl* (2), *PowodPr* (2), *SkarKaz* (5), *GosłCast, SkarKazSej* (3), *SzarzRyt; -a-* *KromRozm I, KromRozm III, GliczKsiąż* (3), *HistRzym, BiałKat* (2), *WujJud* (21), *WierKróć, ModrzBaz* (2), *KochPij; -ã-* : *-a-* *OpecŻyw* (2 : 7), *MurzHist* (1 : 2), *MurzNT* (2 : 3), *LubPs* (23 : 1), *KrowObr* (12 : 9), *Leop* (6 : 3), *BibRadz* (7 : 11), *GrzegRóżn* (2 : 2), *Mącz* (16 : 5), *RejAp* (6 : 1), *GórnDworz* (22 : 4), *RejPos* (20 : 2), *GrzegŚm* (2 : 1), *KuczbKat* (1 : 1), *RejZwierc* (7 : 1), *WujJudConf* (1 : 7), *CzechRozm* (10 : 1), *KochPs* (1 : 5), *SkarŻyw* (9 : 2), *GórnRozm* (6 : 1), *LatHar* (8 : 1). \diamond *W formach imp: -ã-* (207), *-a-* (12 + 2 *kust*); *-a-* : *-a-* *LubPs* (26 : 2), *Leop* (10 : 2), *BibRadz* (17 : 1), *KochPs* (26 : 6 + 2 *kust*), *ArtKanc* (26 : 1). \diamond *W pozostałych formach: -ã-* (1216), *-a-* (30); *-ã-* : *-a-* *OpecŻyw* (44 : 8), *MurzHist* (1 : 1), *MurzNT* (8 : 1), *KromRozm III* (7 : 1), *Leop* (52 : 1), *BibRadz* (62 : 3), *RejAp* (28 : 2), *HistRzym* (12 : 1), *SkarŻyw* (68 : 3), *CzechEp* (29 : 1), *GórnRozm* (11 : 3), *LatHar* (29 : 1), *SkarKaz* (13 : 1).

inf chwalić (378). \diamond *praes 1 sg chwale* (90). \diamond *2 sg chwálisz* (15). \diamond *3 sg chwali* (198). \diamond *1 pl chwaliśmy* (57), *chwálémy* (23), *chwál(e)m* (6), *chwálim* (4); *-imy BierEz\, BielŻyw, RejPs, SeklKat, HistAl, KromRozm I, Diar, OrzList, BibRadz* (3), *Mącz* (2), *RejPos, GrzegŚm* (2), *KuczbKat, RejZwierc, WujJudConf* (6), *CzechEp* (2), *NiemObr* (4), *LatHar* (7), *WujNT* (2), *GosłCast; -émy OpecŻyw* (4), *RejJóz, KrowObr, LeszczRzecz* (2), *BiałKat, KochPs, KochTr; -(e)m GliczKsiąż, SkarJedn, SkarŻyw* (2); *-im SeklWyzn, StryjWjaz, SkarKaz; -imy: -émy Leop* (1 : 1), *WujJud* (11 : 1), *ArtKanc* (3 : 6), *PowodPr* (1 : 1); *-imy : -im SkarKazSej* (1 : 1); *-émy: -(e)m MetrKor* (1 : 1), *ReszPrz* (2 : 1); *-émy* (4), *-(e)my* (19). \diamond *2 pl chwalicie* (22). \diamond *3 pl chwala* (190). \diamond *praet 1 sg m chwalił(e)m, -m chwalił* (9). *f -m chwaliła* (2). \diamond *2 sg m -eś, -ś chwalił, chwaliłeś* (5). \diamond *3 sg m chwalił* (77), *chwaleł* (1) *ReszPrz. f chwaliła* (15), *chwaleła SkarŻyw (kust). n chwaliło* (6). \diamond *1 pl m pers -smy chwálili* (1). \diamond *2 pl m pers -ście chwálili* (2). \diamond *3 pl m pers chwálili* (205). *subst chwaliły* (9). \diamond *fut 1 sg m będę chwalił* (32), *chwalić będę* (15), *będę chwalić* (1) *ArtKanc; będę chwalił TarDuch* (2), *WróbŻółt* (10), *RejPs* (2), *BibRadz* (6), *WujJud, WujNT* (2); *chwalić będę GórnDworz, GrzegŚm, BudNT, PaprUp, GrabowSet, SzarzRyt; będę chwalił : chwalić będę LubPs* (4 : 2), *Leop* (2 : 4), *KochPs* (1 : 1), *LatHar* (2 : 2). *f będę chwaliła* (1). \diamond *2 sg m będziesz chwalił* (21), *chwalić będziesz* (6), *będziesz chwalić* (3); *chwalić będziesz BielŻyw, SkarŻyw, CzechEp* (2); *będziesz chwalić OpecŻyw* (2), *LubPs; będziesz chwalił: chwalić będziesz RejPos* (2 : 2); \sim *będziesz* (29), *ładziesz* (4) *SeklWyzn. \diamond 3 sg m będzie chwalił* (14) *March¹, WróbŻółt, KrowObr* (2), *Leop* (3), *BibRadz, RejAp* (2), *BiałKat, KuczbKat, RejZwierc* (2), *chwalić będzie* (13) *LubPs, CzechRozm, CzechEp* (3), *PudłFr, ArtKanc, PaprUp, GrabowSet* (3), *LatHar, SkarKaz. f będzie chwaliła* (3). \diamond *1 pl m pers będziem(y) chwalić* (13), *chwalić będziem(y)* (2) *SkarJedn, CzechEp, będziem(y) chwálili RejZwierc* (2); \sim *będzi(e)m* (10), *będzi(e)my* (7); *-(e)m HistJóz, BielŻywGlab, Wrób Żółt, LubPs* (2), *BielKron, SkarJedn; -(e)my RejPs, ArtKanc, CzechEp; -*

(e)m :-(e)my *RejZwierz* (1 : 1), *RejPos* (1 : 2), *RejZwierz* (1 : 1). ◇ 2 *pl m pers* będziecie chwalić (4), chwalić będziecie (4); będziecie chwalić *KrowObr*, *WujNT*; chwalić będziecie *Diar*, *BudBib*, *SkarŻyw*; będziecie chwalić : chwalić będziecie *BibRadz* (2 : 1). ◇ 3 *pl m pers* będą chwalić (32), chwalić będą (11), będą chwálili (10); będą chwalić *OpecŻyw*, *WróbŻółt* (2) *RejPs* (2), *Leop* (5), *GrzegRóżn*, *RejAp* (3), *GórnDworz*, *RejPos* (5) *WujJudConf*, *CzechEp*, *WujNT* (2); chwalić będą *MurzNT*, *BielKron*, *GrzegŚm*, *RejZwierz*, *NiemObr*, *ZawJeft*; będą chwálili *TarDuch* (2), *RejKup*, *MurzHist*; będą chwalić : chwalić będą : będą chwálili *LubPs* (3 : - : 3), *BibRadz* (3 : 2 : -), *BudBib* (1 : 1 : -), *KochPs* (- : 1 : 1), *ArtKanc* (1 : - : 1), *LatHar* (- : 1 : 1). ◇ *imp 1 sg* niech chwiałę (1). ◇ 2 *sg* chwiał (55), chwáli *PatKaz II* (2). ◇ 3 *sg* niech, niechāj chwáli (20). ◇ 1 *pl* chwálmy (32), niech chwálimy (1), niech chwiałemy (1); niech chwálimy: niech chwiałemy *ArtKanc* (1 : 1). ◇ 2 *pl* chwalcie (181). ◇ 3 *pl* niech, niechāj chwiałą (19). ◇ *con 1 sg m* bych chwálił (10), bym chwálił, chwáliłbym (7); bych *BierRaj*, *WróbŻółt* (2), *LubPs*, *OrzList*, *RejPos*, *SkarŻyw*, *NiemObr*, *ArtKanc*; bym *OrzRozm*, *OrzQuin*, *BudBib*, *PaprPan*, *GrabowSet*, *LatHar*; bych : bym *GórnDworz* (1 : 1). *f* bym chwáliła (2). ◇ 2 *sg m* byś chwálił (9), by ty chwálił (3) *MurzNT*, *OrzRozm* (2). ◇ 3 *sg m* by chwálił (28), bodāj chwálił (1). *f* by chwáliła (1). *n* by chwáliło (3). ◇ 1 *pl m pers* byśmy chwálili (30), bychmy chwálili (18); byśmy *SeklWyzn*, *SeklKat* (3), *KrowObr*, *Leop*, *OrzQuin* (2), *Prot*, *WujJudConf* (2), *RejPosWstaw*, *CzechRozm*, *SkarŻyw*, *ReszPrz*, *ArtKanc* (11), *LatHar* (2), *PowodPr*; bychmy *RejPs* (6), *LubPs* (4), *RejWiz* (2), *RejZwierz*, *BibRadz*, *RejPos* (2), *SkarKazSej*; byśmy : bychmy *WujJud* (1 : 1). ◇ 2 *pl m pers* byście chwálili (5). ◇ 3 *pl m pers* by chwálili (85). *subst* by chwáliły (2). ◇ *con praet 3 pl m pers* by byli chwálili (1). ◇ *impers praet* chwálonno (15). ◇ *con* by chwálonno (5). ◇ *part praes act* chwiałąc (174).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI w.* (osiem z tych samych przykładów) – *XVIII w.*

1. *Pochwalać*, *wyrażać się o kimś lub o czymś z aprobatą, uznaniem*; *dilaudare* *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *commendare* *Mącz*, *Calep*; *celebrare*, *extollere laudibus*, *laudare*, *probare*, *tollere* *Mącz*, *Cn*; *astruere laudem*, *cantare*, *ebuccinare*, *praedicare*, *prosequi laudibus* *Mącz*; *decantare* *Calep*; *concedere a. tribuere laudi*, *ponere in laude*, *cumulare laudibus*, *effere laudibus*, *elaudare*, *ferre in astra a. ad coelum*, *habere in laudibus a. laudem*, *laude afficere*, *laudi dare*, *ornare laudibus*, *tonare laudes* *Cn* (596) : *RejRozpr D2v*; *RejKup z8v*; Bieda wám/ gdyby o wás dobrze mówili (*marg*) chfálili (-) wzyścy ludźie *MurzNT Luc* 6/26; *DiarDop* 99, 112; *BielKom Av*; *Leop Num* 21/17; *BibRadz Eccli* 9/15 [17]; *Mącz* 38a, 68c, 87a, 89b, 250c [2 r.] (10); *GórnDworz M6*, *Yv*, *Dd7* [2 r.], *L16v*; *RejPos* 252; *RejZwierz* 220v; *BudBib Eccli* 9/15 [17], *Prov* 20/14, *I* 341v *marg*; *BudNT 1.Cor* 11/15; Iáko v rzemieśniká gdy co widzi pięknie wyryłowanego/ ten co fię na tym niezna/ chwali/ y zá dokończoną rzecz ma *SkarŻyw* 589, 93; *KochFr* 54; *PudłFr* 17; *PaprUp Cv*, *H4*; *Calep* 136a, 586a; *WujNT* 605 *marg*; *GosłCast* 39.

chwalić czego [w rymie] (1): Dźiw fłyfzę nád dźiwámi/ w lećiech zefzłych moich: Wolálábym fnađ vmrzéc/ niż chwalić fpraw twoich. *GosłCast* 30.

chwalić kogo, co (524): *March*¹ *A3v* [2 r.]; *BierEz A2*, *E2v*, *K3*, *M3v*, *S* [3 r.]; *OpecŻyw* 47; *ForCnR A3*; *PatKaz III* 134v; *BielŻyw* 19, 34, 41, 82, 88 (11); *BielŻywGlab nlb* 11, 12; *BierRozm* 18; *March*³ *V2*; *WróbŻółt T8*, *V6*; *LibLeg* 11/40v, 49, 70; *RejŁas w.* 27; *RejPs* 167v; Aby wiedział co fię w ludzioch dzieie Więc iedno chwali z drugiego fię fmieie *RejRozpr Av*; *LudWieś A2*; *SeklWyzn f2*; *RejJóz B8v*, *G4v*, *I*, *I3v*, *L3v* [2 r.], *L5v*; *RejKup g7v*, *i4v*, *k8*, *12*, *p4* (8); *HistAl A7*, *B5v*, *C2v*, *C3v*,

D6v (10); *KromRozm I* D, 12, N2, N3v; *MurzNT* 21; *KromRozm II* g2v; *KromRozm III* F3v, N4; *Diar* 41, 61, 64; *BielKom* E5v; *GliczKsiąż* D6v, G5v [2 r.], K4, L, P3; *KrowObr* B4v, 78v, 145v, 236v; *RejWiz* 49, 67, 141v, 190v; *Leop Prov* 21 arg, 29/6, *Eccli* 21/18, 27/8; *OrzList* b3v; *RejFig* Aa5v, Ccv [2 r.]; *RejZwierz* 68, 80v 100v, 119; *BibRadz Gen* 27/35, *Ps* 48/19, *Is* 66/3, *Eccli* 9/22, 39/11 (10); Boday zábit nas ták chwalił. *OrzRozm* K4v, 13, I3v, K4, K4v [2 r.], L4, Q3v, T3v; *BielKron* 25, 68v, 105v, 131, 186 [2 r.] (9); *KwiatKsiąż* Fv, F3, Q; *Mącz* 186b, 188a, 231d, 279b, 323c [3 r.] (13); *OrzQuin* E, E3, R3; *Prot* A3 [2 r.]; *RejAp* 153v; *GórnDworz* C, Cv [3 r.], C2, C7, C8v [2 r.] (54); *GrzepGeom* A3; *HistRzym* 13, 75, 86v, 95, 120, 124, 134; *RejPos* 50, 201v; *HistLan* F2; Chwalmy zacne á chwálebne męże y rodzice náfze *KuczKat* 305, 285, 400; *RejZwierz* 25, 50, 58, 89, 89v (12); *WujJud* 43, 51 [2 r.], 91v [2 r.], 92 [2 r.], 109v (16); *WujJudConf* llv, 32v, 157v, 206; *RejPosRozpr* cv; *BudBib Eccli* 8/10; *WierKróc* A4, B [2 r.]; *BiałKaz* K2 [2 r.]; *BudNT przedm* bv marg; *CzechRozm* 3; Gdybym miał čás potemu radbymci go [łotrostwo] chwalił. *PaprPan* Aav, B2v, D4, D4v, M3, P3v (9); *ModrzBaz* 17, 18, 43, 44, 45 (13); *ModrzBazBud* ¶5v; *SkarJedn* 133, 182, 291, 309, 357; *KochPs* 15; *SkarŻyw* 58, 71, 114, 119, 130 (14); *KochTr* 16; *CzechEp* 52, 80, 87, 195, 296; *NiemObr* 6, 58, 74, 77; *KochFr* 3, 25, 54, 58, 64, 109; *KlonŻal* D3v; *ReszPrz* 37, 42, 95, 96; *ReszList* 187, 190; *WerGośc* 260; *KochPieś* 11; *PudłFr* [2], 55; *GórnRozm* Av, A2v [4 r.], A3, B3, Dv (17); *PaprUp* Gv [2 r.], F4, H4v; *KochWr* 29; *ZawJeft* 26; *ActReg* 82, 114, 116, 128, 137; *Phil* G; *GórnTroas* 12, 33, 72; *KochPij* C; *KochFrag* 22; *OrzJan* 44; *LatHar* 594; Páweł piíze do nich/ cíeíząc ie/ y wiárę ich chwając *WujNT* 681, *przedm* 7, s. 27, 77, 179, 471 (22); *WysKaz* 40; *SarnStat* 48, 1073, 1141; *SkarKaz*)(3, 41b, 120b, 310a, 350a (10); *CiekPotr* C2v, 77, 78, 86; *GosłCast* 37, 43 [2 r.], 47; *SkarKazSej* 662a, 663a, 690a, b [2 r.], 691b [3 r.]; *KlonFlis* Cv [2 r.], D4v [2 r.]; *KlonWor* 8 [2 r.], 69; *ZbylPrzyg* ktv; *SzarzRyt* A2v, B4, C3v. Cf *chwalić kogo dla czego; kogo od czego; kogo z czego; kogo nad kogo; kogo za co; kogo w czym; kogo przed kim; co w kim; komu, Ze zdaniem, Zwroty.*

chwalić kogo dla czego (1); Niegodnego człowieka dla imienia nie chwał *BielŻyw* 15.

chwalić kogo od czego (1): Zátym Páni nieskapa Páná gościá chwali/ Od wftydu od pokory *KlonWor* 59.

chwalić kogo z czego (17): *OpecŻyw* 47v; *OpecŻywPrzedm* C3; *PatKaz III* 98; *WróbŻółt* 49/15; *KromRozm III* Gv; *BibRadz Eccli* 27/7; Iáko ieden chwając białugłowę/ z obyczáiow/ z dobroći/ s cnoty/ nákoniec y s cudności/ kiedy oná tey oštáthniey chwały nie przyjmuiąc/ rzekłá *GórnDworz* Q5v, I8v; *HistRzym* 72v; *RejPos* 273v; *BudBib Eccli* 9/22[24]; *SkarŻyw* 140; *NiemObr* 166; *Phil* H; *WujNT* 635, 842. Cf. *Ze zdaniem.*

chwalić kogo nad kogo (1): Będąc thež ták fyn iego Tárquinius ízofty/ zámowił fie z młodzyeńcy przyiacielmi íwemi o dobrych á złych żonách/ każdy íwoię chwając nád ine. *BielKron* 104.

chwalić kogo za co [= jako] (1): Aby rzeczy/ które ón zá pobožné chwali/ Tákíe były *ZawJeft* 35.

chwalić kogo, co przed kim, przed czym (5): Będą chwaili przed oblicžnością ieg^o wízytki rodzaie ludzkie. *TarDuch* A4; *BibRadz Gen* 12/15; *BielKron* 68v; *StryjKron* 567; *SkarKaz* 6b.

chwalić kogo w czym (7): *GórnDworz* O; chce mowic zKrolem y zniektorych go rzeczy napominac wktorych go niechwali *ActReg* 82; *WujNT* 605 marg, 1. *Cor* 11/22; *SkarKazSej* 675b. Cf *Ze zdaniem.*

chwalić co w kim (12): *DiarDop* 101; *OrzList* h2; *OrzRozm* Q3v; A tak iáko w młodym páchołku/ chwałą ludzie łtáteczność/ [...] tak záfię káždemu fie podoba ow łtárzec żywy *GórnDworz* K4v, B7, E7; *WujJud* 215; *ModrzBaz* 87v; *SkarŻyw* 162, 198; *Paprup* K4; *WujNT* 262 *marg.*

chwalić komu [w tym: kogo, co (28)] (31): *BierEz* S; *RejJóz* I4v, L7; *RejKup* k4, q4, f6, t6v, t8; *RejWiz* A5v, 62; Wilk mu tę rzec chwalił *RejZwierc* 120, 25; *GórnDworz* Cc2; *RejZwierc* 219; *BiałKaz* K; *CzechRozm* 245v, *4v; *SkarJedn* A6v, 213; *SkarŻyw* 29; *KochFr* 24; *GórnTroas* 25; *SkarKaz* 422a; Czałem też on Mártahuz iáwnie ludźmi łzali/ Gdy Turecką kráinę rzemieśnikom chwali *KlonWor* 27. Cf »chwalić sobie«.

cum inf (1): CO dzień kómmunikowác y brác Eucháryfityá/ [...] áni chwałę/ áni gánię *LatHar* 198.

Ze zdaniem dopelnieniowym z odcieniem przyczynowym [w tym z zapowiednikiem: to (9), w tym (2), z tego (4); iż (29), że (11), inne wskaźniki (5)] (45): *BielŻyw* 72; *RejPs* 167v; *RejKup* i4v; *KromRozm I* N4v; *KromRozm II* g2v; *KromRozm III* F3v, I8v; *DiarDop* 101; *RejWiz* 42; A zabyś to chwalił/ bych iá w tym turnieiu [...] miał iemu gánić Iurisdycyá iego? *OrzList* f2v; *BibRadz* 1. *Thess* 1 *arg.*; *OrzRozm* R2; *BielKron* 26, 68v, 105v, 220; *HistRzym* 86v; *HistLan* F2; *RejZwierc* 115, 180; *WujJud* 190, 240v; *Paprup* D4; *SkarŻyw* 58, 93; *NiemObr* 74, 77; *KochFr* 25, 58, 103; *ReszPrz* 95 [2 r.]; *ReszList* 187; *PudłFr* 55; *WujNT* 262, 1. *Cor* 11/2, 17, s. 655, 770, 831; Chwałą y to, że trzeci dzień przed łkończeniém Roków nie dopułcza Sędzia w Reieftr fie wpifowác *SarnStat* 1294; *SkarKaz* 41b, 422a; *GosłCast* 35, 47.

Przysłowia: Gdy zły kogo chwali/ łobie gali. *BierEz* S; Aleć zły gdy kogo chwali/ Ná łwoyći młyn wodę wáli. *BierEz* S.

Chwal dobrą rzecz á złey fie wiaruy. *BielŻyw* 19.

Lepiey iżcie ieden dobry chwali niż wiele złych. *BielŻyw* 41.

káżdá lífzká łwoy ogon chwali *GliczKsiąż* G5v; káždy łwoie chwali. *RejFig* Ccv.

Zwroty: »w oczy [kogo] chwalić« [szyk zmienny] (4): *BielŻyw* 52; *Mącz* 65b; W oczy cię chwali/ á ná łtronie gáni. *KochFr* 61; *KochCn* B3v.

»sam(ego) siebie chwalić« = *chwalić się* (3): *GórnDworz* 14; *Phil* M3; Wymawia fię że łam łiebie przed nimi mułiał chwalić *WujNT* 645.

»chwalić sobie« [w tym: co (6)] [szyk zmienny] (7): To iuż łobie obádwá łwoie łzczęłcie chwałą. *RejWiz* 139v; *RejZwierc* 223; *CzechRozm* 244; *GórnRozm* A3, C3v [2 r.], I.

»usty [kogo] chwalić« (2): Vłty myę pyęknye chwali á fercem przeklina *LubPs* O6v; [idem] *ArtKanc* Q11.

Szeregi: »chwalić, (a, a(l)bo, ale, ani, i, niż) gánić« = *laudare, damnare (a. vituperare); probare, improbare* *Modrz* [szyk 26 : 17] (43): *BielŻyw* 125; *LibLeg* 11/40v; *RejKup* f6; *BielKom* E5v; *KrowObr* 236v; Gdyż ia chwałę pocźciwe/ á gánię niegodne. *RejWiz* 49; *Leop Prov* 21 *arg.*; *BielKron* 25, 186; *KwiatKsiąż* Q; *Mącz* 231d; *OrzQuin* E3; *GórnDworz* C8v, H7, K3, Hh2v; *RejZwierc* 147, 158v, 168; *WujJud* 109v; *WujJudConf* 206; *WierKróc* B [2 r.]; *ModrzBaz* 17, 61v [2 r.], 130v; *CzechEp* 52 [2 r.], 80 *marg.*; *NiemObr* 6; *KochFr* 61; *Paprup* F4; *ActReg* 128; *LatHar* 198; *JanNKar* D4v; *SkarKaz* 310a, 420a; *CiekPotr* 78; *SkarKazSej* 690a, b; *KlonFlis* H2; Prožno chwałą y gánią ten krułzec łágodny *SzarzRyt* C3v. [Ponadto w innych połęczeniach strukturalnych 6 r.].

»chwalić, (i) pochlebować« (2): Bo więcż ludzie którą w takim bezpieczeństwie czuią Rzkomo chwaląc pochlebując wstyti z niey błaznią *RejJóz F; Górndworz G6v*.

»chwalić i potwierdzać« (2): chwaląc wżytko y poćwierdzaiąc co przeciw Heretykom Nestoremu y Ewtychefowi/ broniąc S: wiary y łczerości iey/ poştánowali *SkarJedn 182; WujNT 842*.

»chwalić abo ważyć« (1): Przeto nápotym żadnego nie znamy wedle ciála (*marg*) To iest/ chwalimy ábo ważemy. (-) *BibRadz 2. Cor 5/16*.

»chwalić a wielbić« (1): Nyeukowye á rzemyęsnicy chwaląc á wylbyąc łwe rzemyęłlá/ przywodzą łwe naczynya *GliczKsiqż G5v*.

»winować (a. winić) lub (a) chwalić« [szyk 1 : 1] (2): Bo przedsię twoie chwaliłz/ á mé łprawy winiłz? *PudłFr [2]; CiekPotr B4*.

»chwalić, (i) wysławiać (a. osławiać, a. sławić)« [szyk 6 : 2] (8): Praedico, Opowiedam/ Osławiam/ Chwałę. *Mqcz 85d, 27c, 33d, 386a*; kto nie płakał/ ten vmiął tę ták wielką cznothę chwalić y wyłławiác. *Górndworz Bb3; ReszList 190; Calep 289b; WysKaz 40*.

»chwalić, (abo, i) zalecać« [szyk 7 : 2] (9): *HistAl C3v, F2v, F3v; Mqcz 206c; WujJudConf llv*; A ielłize káždy człowiek doştawaiąc rzeczy do żywności potrzebnych/ niekupuie tych ktore przedawcá chwali ábo záleca [*quae a venditore commendentur*]/ ále ktore on łam rozumie być łobie dobre y pożyteczne *ModrzBaz 44; ReszPrz 42; Calep 221b; WujNT 837*.

a. Być zadowolonym; zalecać (13) : Też niektorzy piją gnoy łwieży końłki z ocztem/ á chwałą. *FalZioł V 83v*; Komu źimno bárzo chwali/ Kiedy łie w kominie pali. *RejZwierc 237*.

chwalić kogo, co (11): Ia chwałę lekarłstwo ludziem młodem naleplze być *FalZioł V 63, IV 2a*; Kupiec łie zefnu obudził y chwalił Serop czo mu był dał Pleban. *RejKup p6v, f7v, Lv; Górndworz Nv. Cf Zwroty*.

Zwroty: »barziej chwalić [*kogo, co*]« = *woleć (3)*: Ale kto żywie według woley pana łwego/ Tego ia barziej chwałę/ niłzli wymownego. *KochSat B; Górndworz F, F4*.

»więcej chwalić [*co*]« = *woleć (2)*: czebulę z ocztem więczey chwali niłzli drijakiew *FalZioł V 63, IV ld*.

2. Czcić, wielbić; wyznawać, oddawać cześć boską; adorare Mqcz, Calep, Cn; colere Mqcz, Calag, Cn; venerari Calag, Cn; benedicere Mqcz (1607) : *RejPs 137; SeklKat Y2v; LubPs F2v; KrowObr 9, 117v, 197v*; Chwaląc będę Pána wzywał *Leop Ps 17/4, 100/1, 107/2, Is 42/11, 49/13, 65/14; BielKron 35, 44; Mqcz 59d, 79d, 269b, 301c*; A ták podźmy chwalmy/ płáčmy/ á vpadńmy przed nogámi iego *RejPos 53v; WujJud 176v; WujJudConf 4; BudBib 2.Par 29/30, 1.Esdr 3/11; BudNT przedm c3; CzechRozm 66; Calag 142a; KochPs 154/ 160, 163; ArtKanc Cl8V, N10, Q20; LatHar 747 [2 r.]*.

chwalić czego [prawdopodobnie anakolut] (1): Potym Niemrot z lekkołcią łzedł do Perłiey/ á tám ludzi ognia bálwochwálłkiego náuczyl chwalić. *BielKron 7v*.

chwalić kogo, co (1563): *BierEz G2v*; hnedki dzieciátko wżywocie Elżbiety łwięte/ [...] pokłęknałłsy na kolana/ chwaliło Iezu Kriřta będące⁸⁰ w żywocie dziewice blogołławioné *OpecŻyw 11v*; Przeto cie dzis chwálémy iako dziewicę nad włłytymi dziewitzami *OpecŻyw 183, 8, 18, 21 [2 r.]*, 21v, 38 (29); *PatKaz I 3, I3v; PatKaz II 58; PatKaz III 124v; HistJóz Av [2 r.]*, A2, B4, B4v, C2; *TarDuch A3v [2 r.]*, A4, A7v [2 r.]; *BielŻyw 112; MiechGlab **, **4, 20, 45*; abouiem przykazanim

bożym iakoby przikrim wzgardzili byli Czufz iż bałwany chwalili a nie boga. *WróbŻołt* kk5v, 34/18, 43/9, 55/11, 12, 70/22 (28); *RejPs* 43v, 48v, 52, 77v, 81 (29); *RejRozpr* A4v, B; *SeklWyzn* a3v, f4, g3; *RejJóz* C2; *SeklKat* D4, Ev, E2, E4, F (13); *RejKup* k2v, k3; *HistAl* 18; *MurzHist* Ov; *MurzNT* 51 [3 r.], *Matth* 15/9, s. 76, *Mar* 7/7, s. 171 *marg*; A ták nyechay wślytek śwyát chwali cyebye Pánye *LubPs* P3v; Wylicza śprołne pogańtstwo kthorzy nic nie wiedząc o Bogu/ śrebro á złoto chwałą. *LubPs* dd4v *marg*, F2, F2v, G, I3v, M2v (43); Pogáni drewno chwałą/ y przednim klękáią *KrowObr* 113, B2, B3v, B4, B4v, C (49); *RejWiz* 156v, 179 *marg*, 181v, Cc6; *Leop* 2. *Par* 20/21, 2. *Esdr* 12/24, *Iob* 38/7, *Ps* 29/5, 13 (31); *OrzList* f; *BibRadz* I *5v, *6v, *Deut* 5/9, I 106a *marg*, *Deut* 28/14 (45); nie chwałę ia czártow/ iedno Bogá żywego śtworzycielá śwego. *BielKron* 111; Bo przed thym ledá co chwalili/ Planety/ Pogody/ Pogwizdy/ Heli/ Láde/ Dziewánnę/ to iest Diáne/ Márzánę/ y wiele tákich. *BielKron* 344v, 7, 11 [2 r.], 16, 17, 24 [5 r.] (49); *GrzegRóżn* Bv, D3, L2v, L3; *Mącz* 164c, 178c, 250c, 274d; *Prot* C3; *SarnUzn* D6v, E6v [2 r.], E7, H4, H5 [2 r.]; Iełłize kto będzie chwalił beśtią y obraz iey *RejAp* 121v, 49, 53v, 83, 105v, 106v (33); *HistRzym* [2], 126v, 127, 132v; *RejPos* A5 [2 r.], 3v, 35, 45, 46 (21); *RejPosWiecz_3* 99 [3 r.]; *BiałKat* c, 13v, 33v, 78v, 331, 333v; *GrzegŚm* 2 [2 r.], 3; *KuczbKat* 35, 301, 385 [2 r.], 400; *RejZwierc* 202v, 262; *WujJud* 40, 46v, 50, 52, 53v (15); Prawdziwi chwalcy będą chwálić oycá w duchu y w prawdzie *WujJudConf* 237, 23, 51v [2 r.], 55v, 59v [2 r.], 107 (12); *RejPosWstaw* [21²] [2 r.]; *BudBib Esth* 14/8, *Bar* 2/28, 1. *Par* 16/36, 2. *Par* 20/21, 29/29 (23); *HistHel* D2v; bo iákoźby go [Jezusa] byli chwalili *BiałKaz* G2; *BudNT Hebr* 2/12; *StryjWjaz* A2; *CzechRozm* 1, 3 [2 r.], 3v, 13v, 43 (19); Y Pogáncy [...] mufieliby imię Bogá náłzego chwálić *SkarJedn* 367; *KochPs* 23, 65, 90, 109, 144 (14); błogofławieni męczennicy [...] chwałą błogofławioną Troycę ná wiek wiekom Amen. *SkarŻyw* 147, 21, 41, 50, 63, 70 (27); *MWilKHist* G2; *StryjKron* 135, 145 [2 r.]; *CzechEp* 34, 36, 80, 81 [2 r.], 83 (23); *CzechEpPORz* **4v; *NiemObr* 53, 109, 110, 111, 116 [3 r.] (21); *KochPhaen* 1; *ReszPrz* 9, 29, 46; *ArtKanc* Allv, Al5v, Bv, B2v, B4 (53); *PaprUp* H4v; *ZawJeft* 45; Iakoź cię chwałę/ Pánie/ Siędę przy lutniey śwoiey? *GrabowSet* N4v, B4, B4v [3 r.], C2v, Dv, E2 (20); *OrzJan* 97; *LatHar* 25, 26, 44 [2 r.], 45, 53 (34); *WujNT Matth* 5/17, s. 46 *marg*, *Matth* 15/9, s. 85, *Mar* 7/7 (31); Z tym wślytkim chwałę Maieśtat Páná Bogá moiego *WysKaz* ?(2v; *SiebRozmyśl* D2, E2, E2v, L4v; *PowodPr* 28; *SkarKaz* 39b, 279b, 421b, 455a; *SkarKazSej* 679a; *SzarzRyt* B, D4. *Cf* *chwalić kogo dla czego; kogo według czego; kogo z czego; kogo prze co; kogo w co; kogo, co za kogo, za co; kogo za co; kogo, co czym; kogo przed kim, przed czym; kogo na czym, Fraza, Zwroty.*

chwalić kogo dla czego (4): *BibRadz Ps* 74 *arg*; Siedm kroć ná dzień chwalilem cię/ dla śadow śprawiedliwości twoiey. *BudBib Ps* 118/164; *ArtKanc* B17v; *WujNT* 1. *Petr* 4/16.

chwalić kogo według czego (2): *LubPs* gg; chwalcie go wedle mnośtwá wielkości iego. *BudBib Ps* 150/2.

chwalić kogo z czego (41): *OpecŻyw* 8, 11v, 182v [2 r.], 183 [3 r.], 183v [4 r.], 185; *WróbŻołt* 67/27; *SeklKat* F2v; *LubPs* ff4; *Leop* 1. *Petr* 4/15; *LeszczRzecz* A2; *RejPos* 306v; *BudBib* c3v, 1. *Esdr* 3/11; *BudNT Luc* 2/20; *CzechRozm* 3; *KochPs* 199 [2 r.], 216 [4 r.]; gdy wślyczył mię miedzy święte policzonego/ wśdy chwálić z tego Boga będzieł. *SkarŻyw* 543, 173, 225; *CzechEp* 318; *NiemObr* 17; *ArtKanc* B6, N16v; *PaprUp* G3v; *LatHar* 400; *WujNT Luc* 2/20, Bbbbbb. *Cf* *Ze zdaniem.*

chwalić kogo prze co (4): Chwalcie páná prze dobroć iego niewymowną *KochPs* 163 [*idem* 2 r.] 177, 179. Cf *Ze zdaniem*.

chwalić kogo w co (2): Chwalcye go w huczne bębny w ftruny y w orgány *LubPs* gg; *ZawJeft* 17.

chwalić kogo, co za kogo, za co [= *jako*] (91): Bog ich naznamienitfzy ogien kthory za nałwiefłzã rzec chwalili *MiechGlab* [89]; *KrowObr* 113v; *BielKron* 7v, 8v, 24, 140, 432v; *GrzegRóżn* G2v; *Mącz* 184c; *WujJudConf* 176; *CzechEp* 78; *WujNT* 883. Cf »za Boga chwalić«.

chwalić kogo za co [= *z powodu*] (10): *MurzNT Luc* 19/37; Aby zá tę łáfkę yego káždy go tu chwalił. *LubPs* M4, Pv, S4; *RejWiz* 50v; *Leop* *3v; *SkarŻyw* 341; *ArtKanc* L8; *GrabowSet* B2; *LatHar* 567.

chwalić kogo, co czym (80): SKoro fie przenałwiefłfzy Iezus narodzil/ nie zliczoná wielkoftz aniolow fwiętych wefolym fpiewanijm iego miloŃtz chwálili *OpecŻyw* 16v, 2, 19v, 175v, 185; *PatKaz I* 13v; *WróbŻółt* 70/22; *RejRozpr* B2v; *SeklWyzn ktv*, c3v; *MurzNT Luc* 19/37; *KromRozm III* A7; *KrowObr* 102v, 206v; *RejWiz* 186v; *BibRadz I* 7 marg, 18d marg, *Eccli* 51/29[30], *Ioann* 4/23; *BielKron* 3v; *RejPos* 43v, 89v, 139v, 153v, 200v; *GrzegŚm* 31; *WujJud* 46v, 54, 241v; *BudBib* 2.Par 29/30, *Ps* 150/3 [2 r.]; *ModrzBaz* 55v; *KochPs* 216 [6 r.]; *SkarŻyw* 362; *StryjKron* 400; *CzechEp* 284, [402]; Prožno mię chwałã vftáwámi ludzkiami *NiemObr* 7; *KlonŻal* B4; *ArtKanc* E7, T14; *Paprup* H4v; *LatHar* 621; *WujNT* 200, *Luc* 19/37, s. 783, 850. Cf *Ze zdaniem*, »chwałã chwalić«, »usty chwalić«.

chwalić kogo przed kim, przed czym (2): chwalili go [*Tobiasza*] wiefc przedemná *Leop* 2.*Esdr* 6/19, *Tob* 13/3.

chwalić kogo na czym (11): Dobrze ciebie chwalić na pfalterzu dziefiáci ftrun fprowionym y z pieniem na lutni. *WróbŻółt* 91/4; *LubPs* H4v, gg; *BibRadz* 1.Par 23/5; *BudBib Ps* 150/4 [2 r.], 5 [2 r.]; *ModrzBaz* 55v [2 r.]; O Boże/ pieŃn nowã Ńpiewáć tobie będe/ ná Hárfie dzieŃŃiefcioftrunney chwalić cię będe. *LatHar ktv*.

chwalić kogo na czym [= *za co*] (1): áby teŃ oni potem zrozumiawłfzy takiefc ná wífem ciebie pánie chwalili. *RejPs* 33.

Ze zdaniem przyczynowym [*w tym z zapowiednikiem: prze to* (1), *z tego* (2), *tym* (1); *iŃ* (10), *gdyŃ* (1), *Ńe* (1)] (12): bo onę chwálémy/ iŃŃ ieft wyięta od przekłęcia Ewinégo *OpecŻyw* 179v, 8; *PatKaz I* 15v; *WróbŻółt* dd3v, vv4; *LubPs* Q3v, aav, dd4, ff4; *Leop* 2.Par 7/3; *RejPos* 226v; *CzechRozm* 121v.

W charakterystycznych połączeniach: chwalić bałwana (22), *bałwochwalstwo*, *baranka* (4), *bestyjã* (14), *ciało (pańskie)*(2), *czarty* (4), *djabła* (13), *imię (Ńwięte, boŃe, pańskie)* (79), *Jehowę* (9), *Jezusa Chrystusa* (28), *miłóŃ* (*Boga*) (4), *obraz* (23), *ojca (niebieskiego)* (27), *pannę (Maryjã)* (8), *stworzyciela* (9), *syna (boŃego)* (8), *zbawiciela* (4); *chwalić w duchu i w prawdzie* (21).

Fraza: »wszelki(-e) duch (a. *dychanie*) *niech(aj) chwali Boga, Pana Boga, Pana*« (2 : 1 : 1): Wfzelki duch niechay chwali Páná Bogá *KrowObr* 198v; *BielKron* 343; Wfzelkie dychánie niech chwali Bogá [*Omnis spiritus laudet Dominum*] *BudBib Ps* 150/6; *ModrzBaz* 55v.

Zwroty: »chwalić Boga, Pana Boga, Pana« = *laudare Deum a. Dominum Mącz, PolAnt, Vulg, Modrz; bene~ dicere Deo Mącz, PolAnt, Vulg; adorare a. benedicere, a. glorificare Deum a. Dominum, a. Dominum Deum PolAnt, Vulg; collaudare a. colere, a. magnificare Deum Vulg* [*szyk zmienny*] (231 : 212 : 145); abich fe wífitkymy anyoli chwałylcyã pana Ńbawocyelyã [!] mego nawyeky wyekow. Amen. *BierRaj* 20v; *OpecŻyw* 3, 5, 11, 16v [2 r.], 21 (15); *PatKaz I* lv, 15v; *PatKaz II* 46v, 81v [2

r.]; *PatKaz III* 115; *HistJóz* B4v, E3v; *MetrKor* 46/46, 175; *TarDuch* A4; *BielŻyw* 34; *MiechGlab* 19; *WróbŻołt* 7/18, P5, 46/2 [2 r.], 67/26, 27 (34); A tak rośtropnie niechay chwałą páná wlfyfcy obywatze ná ziemi *RejPs* 47v, 35v *marg*, 47v, 49, 137, 149 (15); *RejRozpr* Bv, B2v; *LudWieś ktv*, A2; Pana boga twego bądźiefz falił *SeklWyzn* a3v, b3v, c2, c3v, e4, f4, g2v; *RejJóz* Q3v; *SeklKat* E4v, F4v, Qv, Q2v, Q3, R4, Sv; *HistAl* I6, I8, K, Kv; *MurzHist* C, O2 [2 r.], T3; a tłuźczé virzáfzfy to dżiwowały się i chfáliły boga *MurzNT Matth* 9/8, k. 68v, 73v, 76, *Luc* 19/37; *KromRozm III* A6, A7, B2v, B4v; *Diar* 21; *GliczKsiqz* N5v, P6v; *LubPs* A5v, A6v [2 r.], B3v, B6v, F2v [2 r.] (45); *KrowObr* 64v, 67, 69, 119, 220; *Leop* *A3v, *Deut* 12/2, *Iudic* 5/9, 4.*Reg* 17/7, 1.*Par* 25/3 (32); *OrzList* a4v; *LeszczRzecz* A2 [2 r.]; *RejZwierz* 106; *BibRadz I* *3v, *Gen* 4/26, I 7 *marg*, *Gen* 24/48, 52 (38); *OrzRozm D3*; *BielKron* 3v, 8v, 30, 36, 38 (14); *GrzegRóżn* G3, N3v, O; *Mqcz* 87a; *OrzQuin* V2v, X4v, Y; *SarnUzn* E6v, H4v; *RejAp* 54v, 66, 96, 190; *HistRzym* [39], 126v, 132; *RejPos* 13v, 24, 66v, 70, 133 [2 r.] (18); *BialKat* b2v, 33v, 121, 183v, 221, 333v, 356; *GrzegŚm* 22 [2 r.], 31, 47; Z przyrodzenia to ludzie máią áby Páná Bogá chwalili. *KuczbKat* 295 *marg*, 300 *marg*, 310, 345, 395; *RejZwierc* 32v, 202v; *WujJud* 46v [2 r.], 50, 53v [2 r.], 54, 54v (17); *WujJudConf* 21, 23, 24v, 53, 53v, 54; *RejPosWstaw* [110³]; *BudBib* c3v, *Tob* 4/15, *Iudith* 13/16, 20, *Ps* 105/1, 113/17, 149/9; *HistHel* A; *MycPrz* I [D], [D]v; *BialKaz* D, F3 [2 r.]; *BudNT Luc* 2/20, 24/53, *Rom* 15/11; *CzechRozm* 3v, 66, 88, 121v (13); MEnan on krol Egipťki vczył ludzi tego/ By bogi tak chwalili przykřad biorac z niego *PaprPan* O3v; *ModrzBaz* 55v; *SkarJedn* 236, 313, 366, 388; *Oczko* [40]v; *KochPs* 45, 90, 157 [2 r.], 160, 162 (24); *SkarŻyw* 69, 70 [2 r.], 100, 102, 103 (38); gdyż też y oni także wiele BOgow chwalili *CzechEp* 251, 6, 86, 87, 95, 170 (19); *NiemObr* 17, 70, 116, 117, 129; *KlonŻal* B4, C3v; *ReszPrz* 57, 78, 88; *ReszList* 158, 165, 169, 176; *WisznTr* 17; *ArtKanc* A4v, A9v, B19, Cv, C2 (13); *PaprUp* G3v; *ZawJeft* 16, 17; *GrabowSet* Dv [2 r.], F3v, R2v [3 r.], R4, X2v; *LatHar* [+11]v, 62, 168, 230 [2 r.], 302 [2 r.] (20); *WujNT przedm* 28, s. 26, *Matth* 9/8, s. 38 [2 r.], 63 *marg* (54); *JanNKarGórń* G4v; *SiebRozmysł* F4; W Pierwřzym zákázuie P. Bog mieć y chwalić obcych ábo cudzych Bogow okrom siebie. *PowodPr* 28, 34, 35, 39 [2 r.], 43, 46, 81; *SkarKaz* 453b, 636b [2 r.]; *SkarKazSej* 678b, 679a.Cf *Fraza*.

»za, jako(by), miasto Boga chwalić [kogo, co]« [szyk zmienny] (79 : 10 : 7): *OpecŻyw* 55; *BielŻyw* 34, 54; *BierRozm* 17; *RejPs* 67, 157v; *SeklKat* Ev; Krolowa rzekłá iefli to vzrzę/ nie iáko proroká ále iáko bogá onego będę chwaliłá. *HistAl* A3v, G5, G5v [2 r.], H8v; *KromRozm II* i3v; *KromRozm III* B; *GliczKsiqz* F5; *LubPs* D4v, Y3; á nákoniec muřzå drwá/ kámienie/ řebro/ złoto/ álbo řelázo/ miáłto Bogá chwalić *KrowObr* 193, 8, 25, 27v, 61, 84 (16); y chwalili zá Bogá te kthorych nieználi [et adoraverunt eos quos nesciebant] *Leop Deut* 29/26, *Ex* 8/26, *Dan* 14/22; *RejZwierz* 88; *BibRadz Iudith* 3 arg; *BielKron* 5, 7, 8, 24v, 60v (19); *GrzegRóżn* G2v; *Mqcz* 224d, 302d; *OrzQuin* N3v, N4, N4v, O4 [2 r.]; *LeovPrzep* b2v; *RejAp* 108, Ddv [2 r.]; *GórńDworz* Ee4v, Hh7v; *RejZwierc* 48, 202, 202v; *WujJud* 9v, 46v [2 r.], 60; *HistHel* B; *CzechRozm* 6, 81; oni w báłwochwáłřtwo řprořne wpádlř/ y vľanego ćielcá zá Bogá chwalili *SkarŻyw* 482; *CzechEp* [410]; *NiemObr* 165; *ReszPrz* 96; *WujNT* 375, 392, 471, *Rom* 1/21, s. 700, 2.*Thess* 2/4, s. 716 [2 r.]; *KlonKr* B4v; *PowodPr* 14; *GosłCast* 13.

»chwałą chwalić [kogo]« [szyk zmienny] (7): *OpecŻyw* 185v; *PatKaz I* 8v, 18v; *PatKaz II* 22; gdzie trzy perfony iednoiftne/ iedną chwałą thež ípolnie mamy chwalić ná wieki. *SarnUzn* H4v; *WujJud* 53v, 264.

»usty (a. wargami) chwalić [kogo]; [kogo] usta chwałą« = *labiis honorare Vulg* [szyk zmienny] (18; 1): *SeklWyzn* c2; *SeklKat* Qv, Q2v; A będą cye chwalić íercem y wfty bełpyecznye *LubPs* M3v; *RejPos* 214; *WujJud* 185; Ciebie/ o pánie/ chwalić będą wftá moie *KochPs* 211; *CzechEp* 36, 106, 325; *KlonŻal* C3v; *LatHar* 17, 569; *WujNT* 63 marg, *Mar* 7/6, s. 151 [3 r.], Yyyyy.

Szeregi: »chwalić, (i, a) błogosławić« = *laudare et benedicere Vulg*, *PolAnt* [szyk 16 : 2] (18): *Leop Ier* 4/2, *Dan* 3/24; *BibRadz Luc* 24/53; *RejPos* 135; *BudNT Luc* 24/53; A ták chwalmy/ y z całego íercá błogosławmy Páná nálezego *SkarJedn* 313; *ArtKanc* T17v; *LatHar* 17, 67, 86, 97, 369, 574; *WujNT* 195, *Luc* 24/53; *WysKaz* 36; *SiebRozmyśl* D2, L4v.

»czcić, (a, ani, i) chwalić« = *adorare Mącz; colere Vulg* [szyk 18 : 5] (23): *OpecŻyw* 185v; *LubPs* X5; *KrowObr* 64v, 220 [2 r.]; *Leop Dan* 3/17; *Mącz* 270a; *RejPos* 3v; *KuczbKat* 301; *WujJud* 54, 54v, 264; *WujJudConf* 54, 60; ktorego tež chwalił/ ćcił/ wyznawał/ y ktorego wołą czynił Iezus Chrifus Pan nález *CzechRozm* 70v; *NiemObr* 109, 119, 120 [2 r.]; My ćiebie Krolem znamy/ Zbáwicielem być wyznawamy/ ćiebie czcimy y chwalemy *ArtKanc* E6v, T17; *Calep* 27a; *WujNT* 783. [*Ponadto w innym połączeniu strukturalnym 1 r.*]

»chwalić, (i, albo) cześć wyrządzać (a. (od)dawać)« (8) : *KrowObr* 94v; thámże iego chwalił/ y iego ćiału cześć wyrządzał *BiałKat* 333v; *WujJud* 46v; *NiemObr* 111, 117; *ArtKanc* M6; *GrabowSet* F4; *LatHar* 94.

»dobrorzeczyć, (i) chwalić« [szyk 3 : 1] (4): *Leop Ps* 144/2; Zátym pokłękńawłzy chwalilem y dobroorzeczyłem Páná Bogá [*et benedixi Domino Deo*] *Abráhámá* páná moiego *BibRadz Gen* 24/48, *Dan* 3/87, 88.

»ganić, (a, albo) chwalić« [szyk 2 : 1] (3): *MurzNT* 51 marg; A ták obatz pierwey dobrze/ co małz gánić/ álbo co małz chwalić/ ábyś Duchá íwiętego nie gánił/ y nie íromoćił á Duchá złego nie chwalił *KrowObr* C4.

»(nie) kłaniać się, (i, abo, ani) chwalić« [szyk 6 : 1] (7): *KrowObr* 110v; *BibRadz Deut* 5/9; tedy krol y wżytcy ktorzy z nim byli/ kłániáli się y chwalili [*incurvaverunt se rex et omnes, qui inventi sunt cum eo, et adoraverunt*] Iehowę. *BudBib 2.Par* 29/29; Ieden ieft Bog práwj Chrifus/ temv się kłaniać ma káždj y ie^{go} chwalić. *SkarŻyw* 179; *CzechEp* 81; *ArtKanc* M6; *Calep* 27a.

»chwalić, (a, i) służyć« [szyk 11 : 2] (13): *SeklWyzn* g3; *SeklKat* D4; *KrowObr* 69; á chwyćili się bogow cudzych á chwalili ie y służyli im [*et apprehenderint in Deos alienos, et incurvaverint se eis, et servierint eis*] *BibRadz 2.Par* 7/22, *Ier* 16/11; *SarnUzn* E6v, H4v; *BiałKat* 183v; Páná Bogá twego będziefz chwalił/ á iemu sámemu będziefz służył. *WujJud* 53v; *CzechEp* 239, 248, 249; *ArtKanc* M18v. [*Ponadto w innym połączeniu strukturalnym 1 r.*]

»wielbić, (a, i) chwalić« = *glorificare (a. clarificare) Vulg* [szyk 6 : 5] (11): *RejPs* 77v; *KrowObr* 64v; *Leop Matth* 9/8, *Gal* 1/24; *RejAp* 53v; *RejPos* 66v; *BiałKaz* D; *SkarŻyw* 172; Prołzę tež/ áby ípołecznie wżyścy duchowie Anyelcy/ y wżyścy Swięći wybráni twoi/ ćiebie zá tež dobrodzieyftwá twoie chwalili y wielbili ná wieki. *LatHar* 567; *WujNT* 375; *SiebRozmyśl* F4.

»chwalić i wynosić« (1): Gdy oni porównywaią Syná Bożego z ludźmi álbo z Anyoły/ tu go chwala y wynofzą. *SarnUzn* H4.

»chwalić, (a, i, lub) (wy)sławi(a)ć (a. wysławować)« [szyk 17 : 8] (25): *RejPs* 81, 96, 168v, 202v, 203v, 218; *SeklKat* E4; *BibRadz Iudith* 13/16; *Mącz* 87a; *KuczbKat* 385; *BudBib Iudith* 13/16; Y wroćili fię páfterze łławiąc y chwalać Bogá [*glorificantes et laudantes Deum*] ze wżego co łłyzeli y widzieli *BudNT Luc* 2/20; *NiemObr* 109; *ArtKanc* B12v, I5v, Q10; Tu łławić Oycze/ tám cię chwalić wiecznie/ Day Boże święty *GrabowSet* I, R4; *LatHar* 67, 369, 569, 570, 571; *WujNT* 46 marg, *Luc* 2/20.

»chwalić i wywyższać« (2): chwalcie go [*Pana*] y wywyższaycie aż na wieki *BibRadz Dan* 3/88 [*idem*] *Dan* 3/87.

»wyznawać, (a, i, abo) chwalić« = *laudare et confiteri Vulg* [szyk 11 : 10] (21): *SeklKat* F4; *KromRozm III* A7; *LubPs* Lv; *Leop* 1.Par 25/3, 2.*Esdr* 12/24, *Tob* 13/3; *BibRadz Dan* 3/90; *BielKron* 156; *RejPos* 147v, 151; *WujJudConf* 23; *CzechRozm* 3v [2 r.], 70v; poki mi lat moich doftanie/ Będę cię chwalił/ będę cię wyznawał *KochPs* 90, 65; *CzechEp* [402], [403]; *NiemObr* 110; *ArtKanc* 18; *LatHar* 17; *WujNT* 46 marg.

»chwalić, (abo, ani, i) wzywać« [szyk 13 : 10] (23): *MurzNT* 76; *LubPs* aav; *KrowObr* 119 [2 r.], 154v [2 r.]; *BibRadz Ps* 40 arg; *BielKron* 32; *SarnUzn* C6; *RejPos* [212] [2 r.]; A gdzie o tym iż go do niebá wżiętego chwalono y wzywano? *CzechRozm* 196, 3v, 256; *CzechEp* 284 [2 r.], 287 [2 r.], 288; *NiemObr* 116, 121; *ReszPrz* 88; *WujNT* Aaaaaa.

a. *Być zwolennikiem, praktykować* [co] (1) : Bo oni potáiemnie poligámią ftárego zakonu chwala, ieno práwu Koronnému folguia. Ale oni będąc *orientales*, iáko *orientales* rádźiby żyli. *SarnStat* 245.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (10) : *Mącz* 45d [3 r.], 91d, 186b; *Calag* 338b; *Calep* 324b, 514a, 586a; Polacy kiedi chcą wymówić Greckie /χ/ tedi piłzą /ch/ iáko chwala/ chwila. *JanNKarKoch* E4v.

Synonimy: ważyć, wysławiać, wysławować; **1.** osławiać, pochlebować, polecać, potwierdzać, zalecać; **2.** błogosławić, czcić, dobrorzeczyć, sławić, wielbić, wielmożyć, wynosić, wywyższać, wyznawać.

Formacje pochodne: pochwalić, schwalić, uchwalić; pochwalać, przechwalać, uchwalać, wychwalać; pochwaliwać, uchwaliwać; pochwalować, wychwalować.

Cf **BALWOCHWALIĆ, CHWALĄCY, CHWALENIE, CHWALON**